

SORTZETZ GARBIAREN BASILIKA

BIZKAIKO ONDARE HISTORIKOA

1634an Gonzalo de Otálora y Guissasa historiagile durangarrak Elorrioko Sortzez Garbiaren Eliza deskribatu zuenean esan zuen bai kuriositateari eta bai gorputzari dagokionean Europako eraikinik onenetariko zela.

Exagerazioak izan daitezkeen horiek aparte utzita eliza benetan da monumentala eta eraikintzan elorriotarren hainbeste balaunaldik egin zuten lan, XV. Gizaldiaren erditik –orduan hasi baitziren obrak- harik eta eliza konsagratu arte.

ERAIKINA

Eraikina, oro har, zutabedun euskal elizen eredurik behinenetariko da (alemanez hallenkirche diren horietakoa alegia) ez estilo garbikoa delako, arestian aipatu dugun monumentalitate horregatik baizik.

Aipatzekoa da, bitxia delako, azken emaitza hori behin behinean, erabaki eta egin zen barreraikintza baten emaitza izatea. 1464an eliza gotikoa erikitzen hasi ziren vaina obrak motelegi zihoazen eta 1506an eredu errenazentistaren bidetik jo zuten, modernoagoa.

Elizaren oin-planoak hiru nabe ditu; bata erdikoa da, zabala oso, eta beste biak, alboetakoak, estuagoak. Hiru tarte ditu eta erdian elizburu konplezuaren errematea du, hautsia eta nolabait trikonke itxurakoa.

Eraikintzako elementurik aipagarrienak, harlanduzko hormak ezezik, lau zutabe itzelak ditugu, kapitul koritardunak alegia, estilo gotikoan egiten zen bezalako gurutzeria-gangaren tarteak eusten dituztelako. Gurutzeria euskal arkitektura osoko konplexu eta elastikoenetariko da. Bitxitasunaren funtsa kapitularen ohiko landaretza dekorazioaren ordez figura adierazgarriak egotean datza, buru ia grotzekoak alegia.

Diego de Siloek ezarri zue eredu gaztelarren eskemaren ildotik, argia hegoaldetik heltzen da, xehe, xehe eginda, taxuketa errenazentistadun puntu erdiko arkuak dituzten leihoetatik alegia.

Baorik dotoreena dorrean dago, seguruenik areto kapitular eta artxibategi izan zen gelan. Lehio-estandarte da eta horixe da jaso zuen izena; dintelduna da eta oso apainduta dago.

Oso interesgarria da, halaber, nabeen zabalera osoa atzematen duen korua. Horren arku beheratua herriko hargina zen Rafael de Garaizabalek 1623an gaintitu zuen izugarritzko erronka tekniko izan zen.

Bi atarteak, bata plazakoa eta bestea oinetakoa, ia berdinak dira; zorrotuak eta abozinutak, zutabetxoaren artean eta elementu gotiko ugaridunak, hala nola, atezango abozinutak, arkibolta zorrotuak, tinpano hutsak eta bormatzeko konopiak.

Dorrea ere oso kalitate onekoa da eta eraikinaren oinplanoaren eskuineko behe angeluan dago. Horren fustek, elizaren multzoaren teilatuaren garaiera gaintitzen duenak eta, atal batean, kanpandorrearena ere bai, egitura prismatiko-cuadranguluarra du. Oso adierazgarriak dira kolorezko apaingarriak, Andaluzian egoten direnen antzekoak, eta baita zortzialdeko errematea, non aldi berean pinakuloak ere baitauden.

Obra Pascual de Iturriza eta Andrés de Mendraka maisuek lan egin ondoren, 1595ean gangako giltzarrien atal postizo landu itzel eta polikromatuak kokatu zituzten, Martin Ruiz de Zubiate eskultorearen lanak. Gero korua eta kanpandorrea eraiki zituzten; azken elementu hori 1672an bukatu zuten.

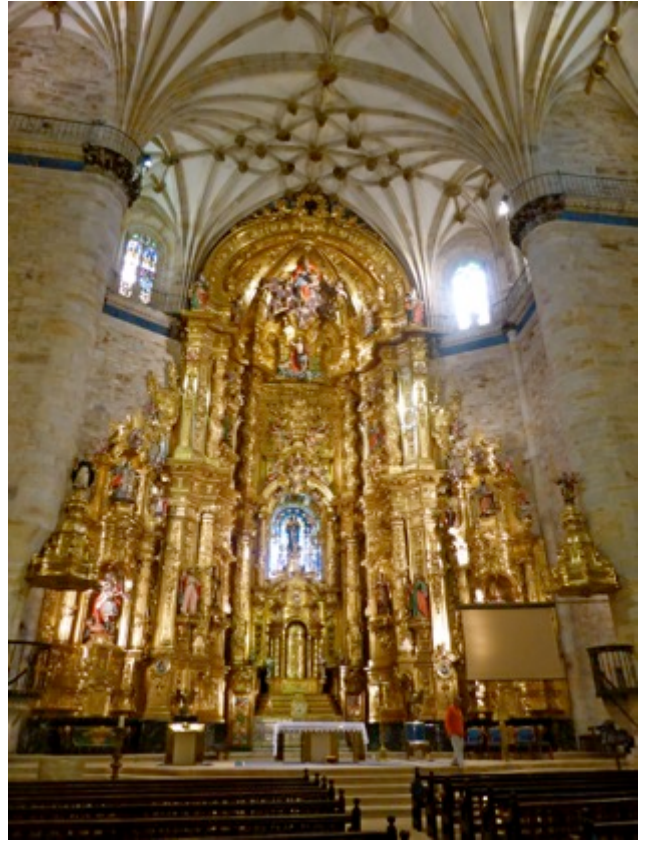
ALTZARIAK

Eraikin bitxi honen barruan asko dira gauza ederrak. Adierazgarrienak elizan banatuta dauden erretaulak dira. Izan ere, erretaula nagusia bera, oosorik, eta alboetako osagarriak barroko aroko rokoko fasearen adibiderik ikusgarrienetarikoa da Bizkaia osoan.

Halaber, garrantzitsua da San Gregoria Naciancenoren alboko erretaula, 1530eko klasizista estilokoa, bertan besteak beste San Sebastianen zizelan oso ona dagoelako. Elizaren albo horretan zurezko gurutzea –Errenazimentuko XVI. gizaldiko erdiko hamaskadetako artearen adibide aparta-, elizaren buruan dauden barrokoko bi ehun eta brontzeko bi atril errenazentista ere aipatu behar dira.

Bukatzeko, San Balentin Berrio-Otxoakoaren ehorzketa –altare monumento hain ikusgarri eta exotikoa dago; obra hori Manuel M. Smith eta Marcelino Arrupe arkitektoen lana da (1908) eta, besteak beste, Basterra eta Larrea eskutorean eta Maumejean etxearen laguntza izan zuten.

Sortzez Garbiaren Elizaren taxuketa Diego Martinez de Arce madrildarraren lana da eta Silvestre Soria erretaula egile nafarra izan zen 1754tik Aurrera garapenaren ardua hartu zuena. Eskulturaren arloko lanak Antonio de Hontañonek egin zituen, kantabriarra bera, eta pintura lanak Antonio Ximenez Echebarriak, Arrasatekoak burutu zituen.

Testua: José Ángel Barrio Loza

